KUNTALIITTO | Kommunförbundet

Lausunto
5.10.2022
Dnro 594/03.01.00/2022

Valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto

Asiantuntijalausunto 5.10.2022

Viite: HE 154/2022 vp

Kuntaliiton lausunto hallituksen talousarvioesityksestä 2023: julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua liikennejaostolle asiasta. Lausunnon liitteenä on Kuntaliiton kuntatalouden yleislausunto talousarvioehdotuksesta.

Suomen muuttunut asema ja toimivan liikennejärjestelmä edellyttää rahoitusta

Suomen logistinen asema on muuttunut. Suomen on huolehdittava entistä tavoitteellisemmin eri alueidensa saavutettavuudesta ja kansainvälisistä yhteyksistä. Toimiva liikennejärjestelmä on ensiarvoisen tärkeä Suomen kansantaloudelliselle kyvylle tuottaa vaurautta ja edistää vihreää siirtymää. Liikenneinfran kunto ja liikennöitävyys sekä toimivat yhteydet ovat ensiarvoisen tärkeitä julkisen henkilöliikenteen toimivuudelle ja kilpailukyvylle.

Perusväylänpidon rahoitusesitys (1,290 mrd. €) vuodelle 2023 on alempi kuin vuoden 2022 rahoitus. **Tilanne tulisi korjata, sillä määrärahan ostovoimaa leikkaa raaka-aineiden kallistuminen ja valtion tie- ja rataverkon korjausvelka uhkaa kasvaa.**

Kehittämishankkeille kaavailtu rahoitusleikkaus tulee perua. 110 milj. € pysyvä leikkaus (-23 %) ennestään matalaan väyläverkon kehittämisen rahoitukseen ei noudata Liikenne12:a parlamentaarisesti valmisteltua linjausta. Samalla omarahoituksen niukkuus heikentää Suomen mahdollisuuksia tehokkaaseen CEF2-rahoitusinstrumentin hyödyntämiseen.

Kuntien kustannusvastuuta valtion infrasta ei tule lisätä, eikä valtion tule asettaa ylimitoitettuja odotuksia kuntien rahoitukselle.

Suomen tulisi kyetä tekemään liikenneinfran resurssien kohdentamisessa priorisointeja ja korostaa kansantaloudellista vaikuttavuutta.

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

KUNTALIITTO | Kommunförbundet

Lausunto
5.10.2022
Dnro 594/03.01.00/2022

Joukkoliikennetuen supistuksista tulee luopua

Joukkoliikenne on toimivan liikennejärjestelmän, sujuvan työssäkäynnin, liikenteen ilmastotyön ja liikkumismahdollisuuksien tasa-arvon perusta. Joukkoliikenteen kilpailukyvystä on huolehdittava kaupunkiseuduilla ja valtakunnallisesti. Kestävää liikkumista sekä toimivia henkilökuljetuksia ja matkaketjuja on edistettävä koko maassa.

Kaupunkiseuduilla joukkoliikenteen rahoitus on ollut valtaosin kaupunkien harteilla. Korona-ajan vaikeassa rahoitustilanteessa valtion tuki joukkoliikenteelle oli merkittävä. Se kattoi vajaa 50 prosenttia koronan aiheuttamista kaupunkiseutujen joukkoliikenteen lipputulomenetyksistä. Joukkoliikenteen elpymistä koronasta vaikeuttaa energian hinnan nousu. **Joukkoliikenteen elvyttävään tukemiseen tuleekin** edelleen **varautua** valtion talousarviossa.

Valtio tukee vuosittain suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikennettä. Talousarvioesityksessä joukkoliikennetukea on vähennetty vuoden 2022 tasosta vähentämällä siitä fossiilittoman liikenteen tiekartan rahoitus 3 milj. € (myönnetty v. 2021). Tämä ei edistä joukkoliikenteen elpymistä. Esitämme, että **joukkoliikennetuki palautetaan vuoden 2022 tasolle**. Vähennys on kohdennettu siten, että suurten joukkoliikenneviranomaisten rahoitusta esitetään supistettavaksi 2,5 milj. € (rahoitusta tällöin 9,75 milj. €) ja keskisuurilla joukkoliikenneviranomaisilla vähennykseksi esitetään 0,5 milj. € (rahoitusta tällöin 8,125 milj. €).

Myös joukkoliikenteen ilmastoperusteisen rahaan esitetään supistuksia. Joukkoliikenteen pysyvästä ilmastoperusteisesta rahoituksesta päätettiin vuoden 2020 talousarviossa. Joukkoliikenteen ilmastoperusteinen valtiontuki suunnattiin keskisuurten ja suurten kaupunkiseutujen sekä ELY-keskusten haettavaksi. Talousarvioesityksessä rahoitusta esitetään supistettavaksi 2 milj. €:lla. Jäljelle jäävästä 18 milj. €:sta esitetään lisäksi jopa 4,7 milj. € junaliikenteen ostoihin. Esitämme, että **ilmastoperusteista rahoitusta käytetään sen alkuperäisessä suuruudessa ja tarkoituksessa** ja valtio rahoittaa junaliikenteen ostot omalta momentiltaan.

Esitys joukkoliikenteen määräaikaisesta alv-alennuksesta ongelmallinen

Hallitus on esittänyt, että henkilökuljetuksissa noudatettaisiin nollaverokantaa määräaikaisesti 1.1.2023 - 30.4.2023. Arvonlisäveron määräaikainen poisto on tarkoitettu vastaantuloksi joukkoliikenteen vaikeassa rahoitustilanteessa. Pidämme harmillisena sitä, että esityksen valmistelussa ei kuultu joukkoliikenneviranomaisia ennakkoon. Muutoksen toteutus nopealla aikataululla määräajaksi voi olla joukkoliikenneviranomaiselle erittäin vaikeaa. Maan suurin joukkoliikennetoimija, HSL, on arvioinut, että esitetty muutos toisi HSL:lle merkittäviä lisäkustannuksia, jotka lisäisivät lipun

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

hintojen korotuspaineita. Huomioitava mm. on, että kuluttajille tarjotaan eri myyntikanavia lipun ostoon, mikä tarkoittaa sitä, että mobiilisovellusten lisäksi muutokset pitäisi viedä määräajaksi kaikkiin automaatteihin sekä hoitaa kassaintegraatiot luotettavasti eri kaupparyhmien myyntiketjuihin ja niiden taustajärjestelmiin. Määräaikainen alv-ale on menettelynä kankea. Esitämme, että **määräaikaisen arvonlisäverovapautuksen sijasta joukkoliikenneviranomaisille osoitetaan suoraa valtiontukea kohdennettavaksi kuluttajien lipun hintoihin määräajaksi.** Tämä olisi nyt esitettyä mallia huomattavasti tehokkaampi, riskittömämpi ja vaikuttavampi tapa tukea joukkoliikenteen käyttöä.

SUOMEN KUNTALIITTO

Johanna Vilkuna, kehittämispäällikkö
Yhdyskunta- ja ympäristöyksikkö

KUNTALIITTO | Kommunförbundet

Lausunto
5.10.2022
Dnro 594/03.01.00/2022

Liite:

Kuntaliiton kuntatalouden yleislausunto talousarvioehdotuksesta

Valtion kuntalinjaukset vuonna 2023 lähellä neutraalia

Sanna Marinin hallituksen tavoitteena on ollut pitää kuntatalous koko maan tasolla neutraalina suhteessa valtion päätösperäisiin toimiin. Lisäksi hallitus on päättänyt korvata kunnille sekä koronaepidemiasta että Ukrainan sotaa pakenevien henkilöiden palveluista aiheutuvat laskennalliset lisäkulut. Lähes neutraali kunta-valtio-suhde on toteutunut kuluneella hallituskaudella varsin hyvin, vaikka valtionosuuksien ja kuntien toteutuneiden kustannusten lopullisesta mitoituksesta eli valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistusta ei saadakaan normaaliin tapaan tietoa vuosina 2023 ja 2024 sote-siirtymäsäännösten vuoksi.

Valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon tarkistusta ei otettu huomioon myöskään vuonna 2022, jolloin sen kuntien valtionosuutta lisäävä vaikutus olisi ollut +564 miljoonaa euroa. Hallitus onkin toimiensa lomassa toteuttanut myös pysyviä leikkauksia kuntien peruspalvelujen valtionosuusmäärärahaan.

Vuodelle 2023 valtion talousarvioehdotus esittää uutta, 43 miljoonan euron suuruista leikkausta kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen. Se on noin yksi prosentti kuntien peruspalvelujen valtionosuuden ja verotulomenetysten korvausten yhteissummasta vuonna 2023. Leikkauksesta pysyväksi kuntien tulopohjan heikennykseksi jää 33 miljoonaa euroa.

Vuonna 2023 kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti laskee 1,50 prosenttiyksiköllä 22,09 prosenttiin. Lasku aiheutuu valtionosuusleikkauksen ohella siitä, että rahoitus uusiin valtionosuusjärjestelmän lisäosiin (hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, asukasmäärän kasvun ja syrjäisyyden lisäosat) otetaan järjestelmän sisältä eli pienentämällä muuta kunnille maksettavan valtionosuuden määrää.

Kuntien talousnäkymät eivät kestä uusia valtionosuusleikkauksia

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on kääntänyt energian, raaka-aineiden sekä ruuan hinnat kuluvana vuonna jyrkkään nousuun. Pitkittynyt inflaationäkymä nousevine korkoineen ja keskimääräistä kovempine palkkapaineineen haastaa kuntia, mutta erityistä huolta kunnissa herättää talouden ja kuntatalouden muutoksiin liittyvä epävarmuus.

Epävarmuutta liittyy erityisesti vuoden 2023 alussa toteutuvaan kaikkien aikojen mittavimpaan julkisen sektorin uudelleenjärjestelyyn: hyvinvointialueuudistukseen, jonka lopulliset vaikutukset kuntatalouteen selviävät vasta vuoden 2022 tilinpäätöstietojen valmistuttua. Uudistuksen myötä nopeasti kasvavat ikääntymiseen liittyvät menopaineet siirtyvät hyvinvointialueiden ja valtion harteille. Toisaalta uudistus muuttaa yksittäisten kuntien taloutta pysyvästi ja kasvattaa kuntien suhteellista velkaantuneisuutta rajusti. Samalla se myös kaventaa kuntien talouden liikkumavaraa, kun kunnan tulot ja menot supistuvat noin puolella.

Kertaluonteisten ajoitustekijöiden, arviolta 1,2 miljardia euroa, vuoksi vuosi 2023 on kuntataloudessa kuitenkin poikkeuksellisen vahva. Vahvojen talouslukujen ja kuntatalouden rahavirtojen suurten prosenttimuutosten taakse kätkeytyy kuitenkin kustannusten poikkeuksellisen ripeä kasvu. Ripeään nousuun vaikuttaa inflaation ohella kunta-alan ansiokehitys.

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

KUNTALIITTO | Kommun-förbundet

Lausunto
5.10.2022
Dnro 594/03.01.00/2022

Kuntatalouden tehtävät painottuvat 2023 lähtien varhaiskasvatukseen ja koulutukseen, joiden laskennallinen palvelutarve pienenee. Valtionvarainministeriön ennuste pitääkin sisällään tiukan menokurin, jossa kuntatalouden toimintamenot kasvavat vuosina 2024–2026 keskimäärin 2,9 prosenttia vuodessa. Verorahoitus kasvaa suurin piirtein samaa vauhtia, mutta muuttoliikkeen, rakennetun ympäristön korjaustarpeiden sekä vihreän siirtymän edellyttämä investointien kasvu painaa kuntatalouden rahoituksellisen tasapainon miinukselle. Korkojen nousu kiristää myös kuntataloutta.

Kuntatalouden ennuste saavuttaa vuonna 2023 kuitenkin hallituksen sille asettaman nimellisen rahoitusasematavoitteen (nettoluotonanto -0,5 % suhteessa bruttokansantuotteeseen). Rahoituksellisen tasapaino heikkenee keskipitkällä aikavälillä. Akuutti talouskriisi vaivaa kuitenkin vain pientä joukkoa kuntia. Painelaskelman mukaan laskennallinen talouden sopeutuspaine (toiminnan ja investointien rahavirran alijäämä) kasvaa kehyskauden lopussa kaikissa kuntakokoryhmissä, suhteellisesti eniten pienimmillä kunnilla. Kuntatalous ei kestä tulevalla hallituskaudella uusia, kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuvia leikkauksia.

Minna Punakallio, pääekonomisti

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

